

Asia: VN/27997/2023

Lausuntopyyntö Kansallisesta ruokastrategiasta 2040

Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus

MTK ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta ”Kansallinen ruokastrategia 2040”. Strategian valmisteluprosessi on ollut mittava ja kattava, myös alueellisesti. MTK:n lausunnon kirjoittamiseen osallistuneet asiantuntijat ja nimikirjain-tunniste tekstissä:

Thimjos Ninios, TN

Mari Lukkariniemi, ML

Juho Kyntäjä, JK

Airi Kulmala, AK

Heidi Siivonen, HS

Anna-Rosa Asikainen, AA

Johanna Andersson, JA

Heikki Aro, HA

Meri Remes, MR

Marjukka Mattio, MM

Juha Lappalainen, JL

Mika Virtanen, MV

Kimmo Tammi, KT

Johan Åberg, JÅ

Lausunnon kirjoittamiseen osallistuneiden asiantuntijoiden yhteystiedot:
<https://www.mtk.fi/yhteystiedot>

**

Ruokavienti edistää ruokajärjestelmän taloudellista kestävyyttä monipuolistamalla myyntikanavia, vähentämällä riippuvuutta kotimaan keskittyneestä kaupasta ja mahdollistamalla suomalaisten elintarvikkeiden lisäarvomyyntin sellaisille kuluttajille, jotka ovat valmiita maksamaan lisäarvosta parempaa hintaa. /TN

“Arvoketjun oikeudenmukainen tulonjako, terveet kauppatavat ja reilut työolot ovat tukeneet yrittäjien ja työntekijöiden hyvinvointia.” Kommentti: “Reilussa ruokajärjestelmässä arvoketjun vahvemmat toimijat huomioivat lojaliteettiperiaatteen mukaisesti myös heikomman osapuolen etujen toteutumisesta. Reilussa ruokajärjestelmässä keskustelua käydään avoimesti, eikä toimijoiden tarvitse pelätä kaupallisia kostotoimia.” /KT

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Huomioita ja havaintoja

Kommentteja lukuun 3.1.1. Nykytilakuvaus

”Suomalaisten tuotantoeläinten terveys on kansainvälisesti hyvällä tasolla, ja eläintautitilanne on yleisesti ottaen erinomainen. Viime vuosina tuotantoeläinten hyvinvointi on kehittynyt monilla osaluilla, mutta eläinten lajityypillinen käyttäytyminen ja terveydenhuollon parhaiden käytäntöjen toteutuminen vaativat jatkuvaa huomioimista, parantamista ja seurantaan”. Kommentti: Toistaiseksi Suomessa toteutetaan yhtä EU:n kehittyneimmistä tuotantoeläinten terveydenhuoltojärjestelmää Eläinten Terveys ETT ry:n toimeenpanemana. Voisiko ETT:n toiminnalle kirjata roolin tuotantoeläinten hyvinvoinnin edistämiseksi esimerkiksi 4. strategisen tavoitteen sisälle? / ML

Esitetään lause muutettavaksi muotoon: “Maatalouspolitiikalla ja -tuilla on edelleen merkittävä, mutta vähenevä vaikutus maatalousyrittäjien tulonmuodostukseen”. /JL

Esitetään lause muutettavaksi muotoon: “Nuorten, alle 35-vuotiaiden maatalousyrittäjien osuus on jo alle 10 %”. /JL

Kommentti: “Maataloustuottajien pitkän aikavälin kilpailukykyyn vaikuttaa maataloussääntelyn lisäksi myös moni muu säännös. Markkinoilta saatavilla tuloilla on entistä suurempi merkitys maatalousyrittäjien tulonmuodostuksessa, jos maataloustuista leikataan. Heikommassa neuvotteluasemassa olevien maataloustuottajien mahdollisuuksia menestyä markkinoilla ei saa tuhota/heikentää yksipuolisilla ja ylimitoitetuilla tietovaatimuksilla tai muilla neuvotteluvoimaa heikentävillä toimilla.” /KT

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Kommentti: Jos ruoan jalostusaste nousee, niin tuottajan osuus kuluttajahinnasta voi pienentyä, vaikka tuottajahinnatkin nousevat. Lisäyksesitys: Arvonlisiin liittyväksi tavoitteeksi pitää tuottajahinnoille asettaa strategian mukainen tavoite: Suomen ollessa vuonna 2040 kestävä ruokajärjestelmän johtava maa, tuottajahinnat Suomessa ovat parhaat Euroopassa. /JÅ

Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

Huomioita ja havaintoja

Ruokavientiin ja kansainväliseen kilpailukykyyn liittyvät tavoitteet ovat oikeansuuntaisia. Kommentti: Strategialuonnoksesta tulisi käydä ilmi, millainen strateginen rooli ruokaviennillä on. Lisäksi on epäselvää, onko strategiatyön taustalla tehty riskinarviota ja millaisten riskien hallintaan ruokavienti tarjoaa ratkaisuja. Olisi hyvä todeta selkeästi, että ruokavienti on suomalaisen ruokajärjestelmän taloudellisen kestävyuden kulmakivi. Ottaen huomioon toimintaympäristö, missä suomalaisia elintarvikkeita pääasiassa kulutetaan, ruokavienti ei ole itseisarvo vaan se tarjoaa erilaisia ratkaisuja. /TN

Kotimarkkinan pieni koko rajoittaa isommista tuotantovolyymeistä saatavia kilpailuetuja ja heikentää teollista tehokkuutta. Ruokavienti mahdollistaa isompien määrien tuotannon ja jalostuksen, parantaen suomalaisen ruokajärjestelmän tehokkuutta ja kilpailukykyä sekä kotimaassa että kansainvälisillä markkinoilla. /TN

Keskittynyt kauppa rajoittaa päivittäistavarakaupan kilpailua suomalaisista elintarvikkeista sekä vahvistaa kaupan neuvotteluasemaa. Ruokavienti monipuolistaa suomalaisten alkutuottajien ja yritysten myyntikanavia ja tuo ruokajärjestelmäämme enemmän tasapainoa. /TN

Suomalaiset kuluttajat eivät pääsääntöisesti käytä rahaa ruokaostoksiin, joko siksi että eivät kykene tai siksi että eivät halua, jolloin valitsevat käyttä tulojaan mieluummin muiden hyödykkeiden hankkimiseen. Ruokavienti mahdollistaa suomalaisten elintarvikkeiden lisäarvomyyntin sellaisille kuluttajille, jotka ovat valmiita maksamaan suomalaisen ruoan lisäarvosta. On myös huomioitava, että ruokavienti edellyttää vahvaa kotimaista jalostavaa teollisuutta ja investointeja kansainvälisen toiminnan vaikuttavuuden parantamiseksi. /TN

Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

Huomioita ja havaintoja

Seuraavat kommentit koskevat sisällöllisesti sekä ruoantuotannon jatkuvuutta että Strategista tavoitetta 3, Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu:

Kommentti: Tavoitteessa käsitellään useasti osaamista, mutta ei osaamiseen liittyvää keskeistä haasteetta: opintojen laatua ja yrittäjän kohtaamaa osaamisvajausta. Esitetään kappaleen loppuun lisäystä:” Alan opintojen sisällöt vastaavat muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksia yrittäjyydelle ja asiantuntijuudelle.”/MR

Lisäsesitys tekstiin: Ruoka-ala on kiinnostava ja houkutteleva myös verrattuna muihin toimeentulomahdollisuuksiin ja ruoka-alalle siirrytään myös muilta aloilta. /JÅ

Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy ja lisää väliotsikko

Huomioita ja havaintoja

Suomessa on lakisääteistenkin vaatimusten perusteella EU:n hyvinvoivimmat tuotantoeläimet, tämä tulee mainita tekstissä. /ML

Kommentti: Tavoitteessa todetaan: "Ruokajärjestelmän muutokset, esimerkiksi tilankoon kasvu, eivät heikennä eläinten hyvinvointia, lisää niiden välineellistä kohtelua tai eläintautiriskejä." Eläimet ovat aina tuottajalle myös tuotantovälineitä ja siksi sanavalinta on huono. Ehdotetaan puhuttavaksi esimerkiksi välinpitämättömästä kohtelusta. /JK

Kommentti: Salmonellavapaudesta tulee pitää kiinni. Kirjausta antibioottivapaudesta on syytä täsmentää, sillä tällä hetkellä antibioottivapaasti tuotetaan teurasbroilereita ja osittain sian- ja kalkkunanlihaa. Kirjaus tulee muuttaa muotoon: "...antibioottivapaan tuotannon osuutta lisätään." / ML

Kommentti: Eläintautien torjuminen, salmonellavapaudesta kiinni pitäminen ja antibioottien vastuullinen käyttö teettää paljon työtä ja aiheuttaa kustannuksia kotieläintuottajille. Antibioottivapaudesta ei saa muodostus virheellistä mielikuvaa, että sairastuneita eläimiä ei hoidettaisi. Salmonellattomuus ja vähäinen antibioottien käyttö hyödyttää kuluttajia ja on kansanterveyden näkökulmasta merkittävää. Kotieläintiloilla tehdyn kansanterveystyön merkitys on tunnistettava. / MM

Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

Huomioita ja havaintoja

Kommentti: "Koko elintarvikeketjun siirtymisessä datatalouteen on otettava huomioon heikommassa neuvotteluasemassa olevien maatalousyrittäjien tarpeet. Tämä voidaan tehdä alan yhdessä kehittämien reilun datatalouden pelisääntöjen avulla." "Koko ruokaketjun datatalouteen liittyviä kyvykkyyksiä on vahvistettava, jotta esimerkiksi laadukasta primääridataa saadaan

tuotannon tehostamiseen. Resursseja on suunnattava niin koulutukseen kuin rajapintojen rakentamiseen. ” Uusien toimintamallien käyttöön ottaminen edellyttää entistä vahvemman luottamuksen rakentamista toimijoiden välille. Toimivan ja reiluksi koetun datatalouden perusta rakentuu ennen kaikkea luottamukselle. Luottamusta on mahdollista vahvistaa datan luvitukseen perustuvia järjestelyjä käyttäen. Muutosesitys: ”Datatalous reilun pelisääntöjen mukaisesti toteutettuna nähdään mahdollisuutena ja arvoa tuottavana”. /KT

– – ja tieto voi kulkea tuotteen mukana datan tai tiedon tuottajan luvittamiin tarkoituksiin, mikä tekee tiedosta ja sen käytöstä näkyvämpää niin kuluttajalle kuin datan omistajalle. Esimerkiksi elintarvikepakkauksiin voi lisätä tietoa tuotteen ympäristövaikutuksista ja alkuperästä. /KT

”Reiluuden on korostuttava datatalouteen siirtymisessä. Maataloustuottajien dataa ei tule käyttää päätelmien tekemiseksi näiden taloudellisesta tilanteesta, varoista tai tuotantomenetelmistä eikä käyttää näiden dataa tai julkisesti saatavilla olevaa data jollakin muulla tavalla, joka voisi heikentää maataloustuottajien kaupallista asemaa niillä markkinoilla, joilla ne toimivat. Reilun kilpailun toteutuminen on turvattava myös datamarkkinoiden palveluissa. Yrittäjillä on oltava valinnan varaa datatalouden palveluissa, yksinoikeusjärjestelmät heikentävät datan käyttöön ja jalostamiseen perustuvien markkinoiden kehittymistä.” /KT

”Huoltovarmuuden ja ruokaturvan edellyttämän kyberturvallisen tilannekuvan parantaminen on myös tärkeä osa ruokaketjun datatalouteen siirtymistä.” /KT

Luku 3.2: Huoltovarmuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Kommentti: Strategisessa päämäärässä tulisi olla myös tuotannon jatkuvuuden ja elinvoimaisuuden turvaaminen koko maassa. Nykytilakuvaus ei tunnista viljelijöiden ikääntymistä, heikkoa kannattavuutta ja investointien vähyyttä maataloudessa riskiksi huoltovarmuudelle. Nykyinen trendi, jossa tuotanto keskittyy yhä pienemmälle alueelle ei ole huoltovarmuuden näkökulmasta paras mahdollinen riskienhallinnan näkökulmasta, eikä se ole kovin reilu myöskään. Jotta tämä päämäärä toteutuisi, tulisi huolehtia myös laajasti yhteiskunnan toimivuudesta ja palvelujen saatavuudesta koko maassa. /JÅ

Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

Huomioita ja havaintoja

Kommentti: Parasta riskienhallintaa on vahva taloudellinen pohja ja hyvä kannattavuus, jolloin myös yrityskohtainen varautuminen on mahdollista. Eläintautien ja kasvintuhoojien torjuminen ja ennaltaehkäisy on laajasti koko ketjun ja myös yhteiskunnan vastuulla, eikä vain yksittäisten yrittäjien ja yritysten vastuulla. Myös henkilöriskejä hallitaan panostamalla yrittäjien jaksamiseen ja uusia turvaverkostoja varmistaa tuotannon jatkuvuutta riskien toteutuessa. / JÅ

Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

Huomioita ja havaintoja

Alkutuottajien yritysvaihdosten ja uusien yrittäjien tukemisen lisäksi ylipäätään alkutuotannon investointien rahoituksen saamista on helpotettava. /MM

Kommentti: Alan arvostus, tuotannon kannattavuus ja rahoituksen saatavuus ovat kestoaiheita MTK:n maaseutunuorten alan houkuttelevuutta käsittelevissä keskusteluissa. Lisäksi keskustellaan usein sektorin tehtävien monimuotoisuudesta ja vaativuudesta. Tältä osin tavoite sisältää pitkälti samansuuntaisia ajatuksia maaseutunuorten kanssa. Muutosesitys: Tekstissä on myös mainittava, että "alkutuotannon houkuttelevuus ei kuitenkaan ole sidonnainen pelkästään tuottajan osaamiseen tai kannattavuuteen, vaan myös mahdollisuuksiin elää normaalia elämää maaseudulla". /MR

Kommentti: Yhteispohjoismaisessa alan vetovoimatekijöitä tutkineessa selvityksessä (<https://pub.nordregio.org/pb-2025-25-growing-foodies-empowering-youth-in-the-nordic-food-systems/policy-recommendations.html>) yhdeksi haasteeksi nostetaan alkutuotantoon ja erityisesti maaseudun ammattien sitkeä sukupuolittuneisuus sekä korkeakoulutettujen naisten vähäinen halukkuus työllistyä yrittäjäksi sektorilla. Selkeä maininta on myös maahanmuuttajien rajallisesta roolista sektorilla. Muutosesitys: Tekstiin lisäys: "Alaan liittyviä sukupuolistereotyyppioita on purettu ja alkutuotantosektorin veto- ja pitovoima lisääntyy myös maahanmuuttajien keskuudessa" / MR

"Ala säilyy houkuttelevana" ja "Alkutuottajien yritysvaihdokset helpottuvat" -> totuudenmukaisempaa olisi kirjoittaa "alasta tehdään houkutteleva", jolloin alalle on tulijoita. Mielestäni vero- ja tukiedut sukupolvenvaihdokseen ovat jo erittäin merkittävät eli alalla tuleminen ei pitäisi olla niistä kiinni. Ehkä yhtiömuotoisten maatilojen osalta tarvitaan myös "helpottavia" järjestelmiä. /JL

Kannattavuusvertailussa ruoantuotanto tulee pärjätä muiden toimialojen kanssa. Tällä turvataan parhaiten jatkuvuus. /JÅ

Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

Huomioita ja havaintoja

Kommentti: Yleisesti voitaneen sanoa, että tuotantopanosten omavaraisuuden parantaminen edellyttää vahvaa yhteiskunnan mukana oloa. Rehukomponenttien, kasvinsuojeluaineiden ja siementen omavaraisuutavoitteiden parantaminen markkinaehtoisesti on täysin epärealistisia tavoitteita. Markkinaehtoisesti tämä ei tule tapahtumaan edes EU:ssa, saati Suomessa. Omavaraisuuden lisäksi on tarve parantaa myös tuotantopanosten huoltovarmuutta, eli mistä ja miten saadaan tarvittavat tarvikkeet kriisin tai sodan sattuessa. Tämä edellyttää kumppanuutta myös muiden maiden kanssa ja esim. paremmat liikenneyhteydet Ruotsiin, jotta merikuljetuksiin liittyviä riskejä voidaan vähentää. /JÅ

Lannoitteiden osalta kiertotalouden lisääntyessä ja tehostuessa lannoitteiden kotimaisuus- ja omavaraisuusaste sen myötä nousee. /MV

Viljakasvien, siementen osalta omavaraisuusaste on melko korkea, mutta esim. kaikki vihannesten siemenet tulevat ulkomailta nyt ja tulevaisuudessa. /MV

Energiantuotannon osalta tilojen omavaraisuusaste on lisääntynyt mm. Aurinkopaneelien, tilakohtaisten tuulivoimaloiden sekä biokaasulaitosten myötä. /MV

Luku 3.3: Luonnon kantokyky

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky

Kommentti: Luonnoksen muotoilu "Maatalousluonnon monimuotoisuuden heikkeneminen on seurausta muun muassa viljelyn tehostumisesta ja laidunnuksen vähenemisestä." on viljelijää syyllistävä. Viljelyn tehostuminen ei voi olla vain negatiivinen asia. Muutosesitys: teksti muutetaan muotoon "Maatalousluonnon monimuotoisuutta heikentävät monet tekijät, muun muassa viljelyn yksipuolistuminen. Riskiä voidaan vähentää useilla tavoilla, esimerkiksi laidunnuksella ja valitsemalla tila- ja peltokohtaisesti parhaat viljelytekniikat ja kasvilajikkeet" /HA

Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

Huomioita ja havaintoja

Muutosesitys kappaleen loppuun: "Turvepeltojen päästöt vähenevät ratkaisulla, jotka kohtelevat oikeudenmukaisesti kaikkia ruokajärjestelmän toimijoita. Ratkaisut tulee myös tehdä vuoropuhelussa alueellisten toimijoiden kanssa". /HA

Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

Huomioita ja havaintoja

Kommentti: Uudistavan viljelyn määritelmä on epäselvä tai sitä ei ole. Mitä strategiassa siis tarkoitetaan uudistavalla viljelyllä? On kyseenalaista asettaa strateginen tavoite toiminnalle, jonka sisällöstä ei ole yksimielisyyttä. Onko kyseessä jokin kansallinen BSAG-tyyppinen oma määritelmä? Vai aidosti vertaisarvioituihin kv. tutkimuksiin perustuva näyttö regeneratiivisen maatalouden esteistä, kannustimista ja tuloksista? /HA

Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

Huomioita ja havaintoja

Nykytilakuvauksessa sivulla 15 lukee mm. "Maaperän rakenne on heikentynyt, mikä altistaa pellot kuivumiselle tai tulvimiselle sääolojen vaihdellessa. Tämä lisää myös ravinnehuuhtoumia, jotka aiheuttavat vesistöjen rehevöitymistä ja veden laadun heikkenemistä." Sana tulvimiselle olisi hyvä

vaihtaa muotoon "liialliselle märkyydelle". Tulvimisessa on usein kyse niin suurista vesimääristä ja vesistöjen tulvimisesta, että maan rakenteella ei ole enää ratkaisevaa merkitystä. /AK

Tavoitteessa todetaan " Synteettisten tuontilannoitteiden käyttö vähenee kotimaisen ravinnekierrätyksen lisääntyessä." Suomessa on vahvaa synteettisten lannoitteiden tuotantoa, joiden raaka-aineista huomattava osa tulee ulkomailta. Kotimaisen lannoiteteollisuuden turvaaminen on tärkeää, mutta myös sillä on kotimaista ravinnekierrätystä vähentävä vaikutus. MTK esittää kappaleen kolmatta lausetta muutettavaksi muotoon: "Ravinteiden kierto on entistä suljetumpaa, jolloin synteettisiä lannoitteita tarvitaan nykyistä vähemmän. Varmistetaan kierrätettyjen ravinteiden käyttökelpoisuus kasveille sekä lannoitteiden turvallisuus ympäristölle ja käyttäjille." /AK

MTK esittää kappaleen viimeistä lausetta muutettavaksi muotoon: "Kuivuuden, liiallisen märkyyden ja tulvien aiheuttamiin riskeihin varaudutaan kehittämällä peltojen vesitaloutta ja tilusjärjestelyjä osana kestäväää alkutuotantoa" /AK

Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Strategisessa päämäärässä ja nykytilakuvauksessa puhutaan paljon kuluttajista sekä mainitaan kotitaloudet, ravintolat ja julkiset ruokapalvelut. Samoin koko strategian alussa, visio- kappaleessa sivulla 6 mainitaan, että kuluttajilla on aktiivinen rooli ruokajärjestelmässä. Kauppaa, tukkukauppaa tai teollisuutta ei mainita, vaikka näillä on suuri rooli siinä, mitä kuluttajille on tarjolla. Ehdotetaan, että kaupan ja teollisuuden rooli huomioidaan strategiassa ruokavalikoiman tarjoajina ja mahdollistajina, eikä säilytetä vastuuta valinnoista vain kuluttajille tai kotitalouksille. /HS

Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

Huomioita ja havaintoja

Tavoitteessa todetaan: "Kuluttaja valitsee kotimaista ja paikallista ruokaa." Kuluttaja tekee kuitenkin valinnat saatavilla olevasta valikoimasta, johon kuluttajalla on rajallinen vaikutus- tai valinnanmahdollisuus. Viime vuosina kaupan omien merkkien, ns. Private Label- tuotteiden osuus kaupan valikoimasta on kasvanut, ja esimerkiksi tämä tekee paikallisen, joskus myös kotimaisen tuotteen valitsemisesta haastavaa. Ehdotetaan kohtaa muokattavaksi siten, että siinä huomioidaan kaupan rooli ja vastuu sekä valikoiman merkitys kuluttajavalinnoissa. /HS

Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

Huomioita ja havaintoj

Mainitut tavoitteet ovat hyvät ja kannatettavat. Tavoite ei ota kantaa keinovalikoimaan, mutta tämän kohdan tavoitteet ovat sängen mittavia, ja niiden toteutus haastavaa ilman riittäviä taloudellisia ja ajallisia resursseja, sekä koko ruokaketjun pitkäjänteistä yhteistyötä. Esimerkkeinä, mikä on hetkellä julkisten palveluiden kyky tarjota ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa tai miten

terveellisen ruuan kulutus saadaan kasvuun hinnan ohjatessa suurta joukkoa kuluttajista? Tämäkään kohta ei tunnista kaupan roolia. Kohdassa mainitaan, että ”kuluttajille on yhä paremmat mahdollisuudet valita lautaselleen kasvipohjaisia tuotteita”. Kasvipohjainen tuote ei automaattisesti ole terveydelle hyvä tuote, ehdotetaan kohtaa uudelleen muotoiltavaksi, esimerkiksi: ”Kuluttajilla on yhä paremmat mahdollisuudet valita lautaselleen terveyttä/hyvinvointia tukevia, kotimaisia ruokia”. /HS

Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

Huomioita ja havaintoja

Ruuan tunnistaminen ilon aiheena, osana kulttuuria ja ylipäättään muunakin kuin välttämättömänä polttoaineena, kulueränä tai jopa ongelmallisena, haittoja aiheuttavana aiheena, on erittäin tervetullut viesti julkiseen, vallalla olevaan keskusteluun. /HS

Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

Huomioita ja havaintoja

Tavoitteessa on arkisia, mutta kuitenkin tärkeitä huomioita. Kouluruokailu on perinteisesti ollut suomalainen ylpeyden aihe, ja kouluruokailu on ainoa, koko ikäryhmää läpileikkaava julkinen ruokatarjoilu. Julkiset ruokahankinnat ovat tärkeitä myös alkutuottajille ja kotimaisille jalostajille. Syksyllä 2025 julkaisun THL:n tutkimuksen mukaan kouluruokailu jää kuitenkin yhä useammalta nuorelta väliin, eikä kouluruokaa pidetä laadukkaana tai hyvänmakuisena. Ehdotetaan, että kouluruokailu mainittaisiin strategiassa tavalla tai toisella, ja siihen keskityttäisiin myös toimeenpanossa. /HS

Tavoitteessa puhutaan joukkoruokailusta. Mikä on joukkoruokailun määritelmä, tarkoitetaanko sillä kaikkea kodin ulkopuolista ruokailua, vaiko julkisia aterioita, kuten kouluruokaa tai varusmiesten ruokailua? Ehdotetaan termin tarkistusta selkeämpään, jos sillä viitataan tässä vain julkisiin aterioihin, eikä esimerkiksi yksityisiin ravintola-alan toimijoihin. /HS

Luku 4: Kehitettävät valmiudet

Huomioita ja havaintoja lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

Kommentti: Suomalainen ruokajärjestelmä on kaikkine riippuvuuksineen osa kansainvälistä ruokajärjestelmää, mutta sen kaupallinen toiminta keskittyy ylivoimaisesti kotimarkkinaan. Ruokajärjestelmämme tulee kehittyä myös kaupallisten toimintojensa osalta kansainväliseksi niin, että se pärjää kansainvälisessä ja kotimaan kilpailussa. TKI-toiminnan, osaamisen ja investointien tulee tukea kansainvälistä kaupallista toimintaa ja kilpailukykyä. Erityisesti ruokavientiin liittyvää monipuolisen osaamisen kehittämistä voidaan tarkastella keinona rakentaa suomalaisen ruokajärjestelmän kasvua yli vuosikymmenten. Strategialuonnoksessa olevat kehitettävät valmiudet vaikuttavat vähän ”insinöörimäisiltä” jättäen markkinointiin ja myyntiin liittyvät kehittämisvalmiudet pois kokonaisuudesta. Ruuankin kohdalla ruokakulttuurit, ruuan maku ja brändäys ovat keskeisiä tekijöitä lisäarvon luomisessa. Innovaatioissa, uusissa teknologioissa, tuotekehityksessä jne. tulisi olla alusta asti kansainväliset kaupallistamisen mahdollisuudet mukana. TN

Kommentti: Poliitiikan välineitä tulisi käyttää siihen mihin niitä oikeasti tarvitaan ja jossa markkinat eivät toimi tai eivät ainakaan toimi riittävän hyvin. Sääntelyä täytyy osata myös vähentää, eikä vain keksiä koko ajan uusia vaatimuksia. Sääntelyä vain siltä osin kuin sitä oikeasti tarvitaan. Jos esim. jokin asia on jo testattu ja hyväksytty toisessa EU-maassa, samaa prosessia ei tarvita uudestaan kotimaassa, ellei siihen ole erityisen painavia syitä. JÄ

Muuta kommentoitavaa

Muita huomioita strategiasta.

Yleishuomio: EU:n maatalousvisiossa korostetaan kotieläintuotannon roolia ruoantuotannossa ja kotieläinstrategia julkaistaneen vuoden 2026 aikana. Nämä EU:n strategiset linjaukset koskien kotieläintaloutta eivät näy tässä strategialuonnoksessa juuri lainkaan, mikä on ristiriidassa EU:n tavoitteiden kanssa. Suomen maatalouden myyntituloista n. 60 % tulee kotieläintuotteista (Eurostat 2024). Strateginen tavoite tulee sanoittaa uudelleen muotoon: "Tuotantoeläinten rooli ruoantuotannossa tunnustetaan ja suomalaisten tuotantoeläinten hyvinvointi pysyy EU:n ja maailmanlaajuisessa vertailussa korkealla tasolla". /ML, JK

Visio onnellisen ruuan maasta on hyvä. "Onnellisen ruuan maa tekee hyvää ihmisille, eläimille ja ympäristölle" -lause ei kuitenkaan palvele kokonaisuutta. Kotieläintuotannolla on merkittävä rooli suomalaisessa maataloudessa ja kotieläintuotannossa eläin tulee syödyksi, vaikka tuotantoeläinten hyvinvointiin panostetaan ja sitä kehitetään jatkuvasti. /MM

Kommentti: Sanastossa on määritelty käsite "luonnonarvokauppa". MTK huomauttaa, että luonnonarvokauppa (luonnonarvomarkkinat) kehittyy parhaillaan vauhdikkaasti sekä Suomessa että EU-tasolla. Toistaiseksi käyttöön ei ole vakiintunut vain yhtä tiettyä määritelmää, vaikka yleiset peruselementit ovatkin pääosin selkeitä. MTK katsoo, että strategiassa olevaa määritelmää tulisi muokata, sillä nyt siinä mainitaan luonnonarvojen tuottaminen vain metsissä. Edelleen MTK katsoo, että luonnonarvokauppa voi tarjota uusia ansaintamahdollisuuksia kaikissa erilaisissa elinympäristöissä. Lisäksi MTK kummeksuu, että ostajatahoesimerkkinä on mainittu ympäristökeskus. Vapaaehtoisen luonnonarvokaupan perusajatuksena on saada kanavoitua aidon markkinan kautta yksityistä rahaa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja edistämiseen. Luonnonarvokauppa voi ilmentyä käytännössä useassa erilaisessa muodossa osapuolten tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan. /AA

Kommentti: Kansallisen ruokastrategian tavoitteet tukevat monipuolista ja kestäväää ruoantuotantoa, jossa eri tuotantotavat täydentävät toisiaan. MTK näkee, että luonnonmukaisen tuotannon rooli kansallisessa ruokastrategiassa tulisi määritellä nykyistä selkeämmin ja kunnianhimoisemmin. Luonnonmukainen tuotanto edistää useita strategian päämääriä, kuten luonnon monimuotoisuuden vahvistamista, ravinteiden kierrätystä ja maaperän hyvinvointia. Kansallinen Luomu 2.0 -ohjelma tarjoaa monia konkreettisia välineitä strategian tavoitteiden saavuttamiseksi sekä toimeenpanon tukemiseksi. MTK näkee, että strategian sisällössä, että toimeenpanosuunnitelmassa tunnustetaan ja sisällytetään Luomu 2.0 -ohjelman keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet osaksi strategian sisältöä

sekä käytännön toteutusta. Luomu 2.0 -ohjelman ja ruokastrategian yhteensovittaminen vahvistaisi strategian vaikuttavuutta ja varmistaisi, että luonnonmukaisen tuotannon potentiaali hyödynnetään osana kestäväen ruokajärjestelmän kehittämistä. /JA

Yleisenä huomiona MTK toteaa lisäksi, että visiota ei voinut kommentoida, eikä lopun kehitettäviä valmiuksia, ja myös näitä olisi pitänyt voida kommentoida. Strategian tulisi ohjata tekemään valintoja, jota se nyt ei tee. Nyt strategialuonnoksen olettamuksena on, että kaikki toteutuu parhain päin, vaikka tiedossa on, että sektorin voimavarat ovat niukat.

Siivonen Heidi
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.